

Študijná príručka: Klasické Grécko a Helenistický svet

Kvíz: Otázky s krátkou odpoveďou

Odpovedzte na každú otázku dvoma až troma vetami na základe poskytnutého textu.

1. Prečo vypukol konflikt medzi Grékmi a Perzskou ríšou, známy ako grécko-perzské vojny?
2. Opíšte, ako Aténčania a Sparťania reagovali na perzskú požiadavku podriaďiť sa, symbolizovanú odovzdaním vody a zeme.
3. Akú taktiku použili Gréci pod vedením Miltiada na dosiahnutie víťazstva v bitke pri Maratóne v roku 490 pred Kr.?
4. Aký bol význam bitky pri Termopylách v roku 480 pred Kr. a čo spôsobilo porážku Sparťanov pod vedením kráľa Leonida?
5. Kto bol Perikles a prečo sa obdobie jeho vlády označuje ako "zlatý vek Atén"?
6. Čo bola Peloponézska vojna, kto boli hlavní súper a aký bol jej konečný výsledok?
7. Akým spôsobom Filip II. Macedónsky zjednotil grécke štáty a aký spolok založil?
8. Aké boli hlavné ciele Alexandra Macedónskeho pri budovaní jeho rozsiahlej ríše?
9. Čo sa stalo s ríšou Alexandra Macedónskeho po jeho smrti v roku 323 pred Kr.?
10. Ktoré tri základné štýly stĺpov sa spomínajú v súvislosti s gréckou architektúrou a kto bol najväčším gréckym sochárom Periklovej doby?

Kľúč správnych odpovedí

1. Konflikt vypukol okolo roku 500 pred Kr., keď sa Gréci žijúci na pobreží dnešného Turecka dostali do konfliktu s Peržanmi, ktorí obsadili Malú Áziu. Aténčania sa vybrali na pomoc týmto Grékom, čo viedlo k tomu, že Peržania sa rozhodli potrestať celé Grécko za túto pomoc.
2. Aténčania perzských poslov zabil, tvrdiac, že ich reč poškvrnila gréčtinu. Sparťania hodili posol do studne so slovami, aby si nabrali toľko vody a zeme, koľko chcú, čím obaja rázne odmietli perzskú nadvládu.
3. V bitke pri Maratóne Gréci pod Miltiadovým vedením použili taktiku obkľúčenia. Ich stred pred perzským vojskom ustúpil, zatiaľ čo silné krídla Peržanov porazili a následne zničili obkľúčený perzský stred.
4. Význam bitky spočíval v tom, že spartská obeta poskytla ostatným Grékom čas na prípravu. Porážku Sparťanov spôsobila zrada jedného z Grékov, ktorý horským chodníkom zaviedol Peržanov do gréckeho tyla, čím eliminoval taktickú výhodu úzkeho priesmyku.
5. Perikles bol aténsky štátnik, za ktorého vlády dosiahli Atény najväčší rozmach a nesmierne zbohatli. Toto obdobie je známe ako "zlatý vek", pretože sa budovali veľkolepé stavby ako Partenón, prekvitalo umenie, filozofia a dráma.
6. Peloponézska vojna (434-404 pred Kr.) bola bratovražedným konfliktom medzi Aténami a ich Aténsym námorným spolkom na jednej strane a Spartou a jej Peloponézskym spolkom na strane druhej. Vojna sa skončila víťazstvom Sparty a dočasným nastolením vlády 30 tyranov v Aténach.
7. Filip II. využil oslabenie gréckych štátov po Peloponézskej vojne a v roku 338 pred Kr. ich násilím zjednotil. Založil Korintský spolok, ktorého členmi boli všetky grécke štáty okrem Sparty, s cieľom zakázať vnútrogrécke vojny a spolupracovať proti vonkajším hrozbám.
8. Alexander sa snažil vytvoriť ríšu s hlavným mestom Babylonom, v ktorej by nevládla nenávisť medzi národmi. Chcel, aby Peržania a Macedónci sobášmi vytvorili nový národ, a pri svojich výbojoch zakladal nové mestá, často pomenované Alexandria.
9. Po Alexandrovej smrti sa jeho rozsiahla ríša rozpadla na niekoľko samostatných helenistických štátov. Týmto štátom vládli jeho bývalí vojenský velitelia (diadochovia) a ich potomkovia, ako napríklad Ptolemaiovci v Egypte alebo Seleukovci v Mezopotámii a Iráne.

10. Tri základné štýly stĺpov sú dórsky, iónsky a korintský sloh. Najväčším gréckym sochárom, ktorý sa podieľal na výzdobe Partenónu počas Periklovej vlády, bol Feidias.

Otázky na esej

Nasledujúce otázky si vyžadujú hlbšiu analýzu a syntézu informácií z textu. Odpovede nie sú poskytnuté.

1. Porovnajte a analyzujte prístup Aténčanov a Spartánov k vojne, politike a spoločnosti na základe ich konania počas grécko-perzských a Peloponézskej vojny.
 2. Diskutujte o koncepte demokracie v Periklových Aténach. Zhodnoťte, kto mal prospech z tohto zriadenia a kto bol z neho vylúčený, a porovnajte Periklovu charakteristiku demokracie s jeho činmi v rámci Aténskeho námorného spolku.
 3. Opíšte prechod moci od gréckych mestských štátov k Macedónii. Vysvetlite, aké faktory umožnili Filipovi II. ovládnuť Grécko a ako Alexander Veľký nadviazal na jeho dedičstvo.
 4. Analyzujte úlohu kľúčových historických postáv (Herodotos, Tukydidés) a filozofov (Sokrates, Platón, Aristoteles) pri formovaní a dokumentovaní udalostí a myšlienok klasického gréckeho a helenistického obdobia, ako sú opísané v texte.
 5. Vysvetlite pojem helenizmus. Na základe textu opíšte, ako sa po smrti Alexandra Macedónskeho sformoval helenistický svet a ktoré dynastie vládli v hlavných nástupníckych štátoch.
-

Slovník kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Akropola	Opevnené návršie v Aténach, na ktorom Perikles dal vybudovať Partenón a iné chrámy.
Aristoteles	(384 – 322 pred Kr.) Jeden z najväčších filozofov staroveku, zakladateľ logiky a vychovávateľ Alexandra Macedónskeho.
Aténsky námorný spolok	Spojenectvo gréckych štátov pod vedením Atén, ktorého členovia platili príspevky do spoločnej pokladnice. Bol zdrojom bohatstva a sily Atén.
Demokracia	Štátne zriadenie, v preklade "vláda ľudu", kde štát spravujú viacerí a nie pár jednotlivcov. V Aténach mali podľa zákonov všetci plnoprávni občania rovnaké práva.
Diadochovia	Nástupcovia Alexandra Macedónskeho, jeho bývalí vojenský velitelia, ktorí si po jeho smrti rozdelili ríšu a založili helenistické štáty.

Expanzia	Zväčšovanie, rozmach, rozširovanie.
Filip II. Macedónsky	(382 – 336 pred Kr.) Macedónsky kráľ, ktorý násilím zjednotil grécke štáty, založil Korintský spolok a bol otcom Alexandra Macedónskeho.
Helenizmus	Obdobie neskorého gréckeho staroveku po smrti Alexandra Macedónskeho; grécke umenie a kultúra tejto doby boli obohacované o domáce tradície jednotlivých území.
Herodotos	(pribl. 484 – 430 pred Kr.) Grécky historik označovaný za "otca dejepisu", ktorý opísal konflikt medzi Grékmi a Peržanmi.
Idea	Myšlienka.
Kalokagatia	Grécky ideál krásy, ktorý predstavuje spojenie duchovnej a telesnej krásy (krásny a dobrý).
Korintský spolok	Spolok gréckych štátov (okrem Sparty) vytvorený Filipom II. Macedónskym s cieľom zakázať vnútrogrécke vojny a spolupracovať proti Perzskej ríši.
Krídlo	Vo vojenstve výraz pre vojakov na boku bojovej línie.
Logika	Teória všeobecne platných zákonitostí myslenia a poznania.
Monarchia	Štátne zriadenie, na čele štátu stojí panovník.
Peloponézska vojna	(434 – 404 pred Kr.) Vojna medzi Aténami a Spartou a ich spojencami, ktorá viedla k oslabeniu gréckych štátov.
Perikles	(pribl. 500 – 429 pred Kr.) Aténsky štátnik, za ktorého vlády dosiahli Atény svoj najväčší rozmach v tzv. "zlatom veku".

Psychológia	Vedný odbor zaoberajúci sa psychickými procesmi.
Sokrates	(pribl. 469 – 399 pred Kr.) Grécky filozof, ktorý sa ako jeden z prvých zaoberal človekom a jeho problémami. Bol odsúdený na trest smrti.
Teória	Vedecký súbor poznatkov.
Teror	Násilie, hrôzovláda s cieľom zastrašiť.
Tylo	Vo vojenstve oblasť za chrbtom vojska.
Ústava	Základný zákon štátu.